SFIR
Svenska Föreningen för Immaterialrätt

Justitiedepartementet
Enheten för familjerätt och allmän förmögenhetsrätt

ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L2@regeringskansliet.se

Yttrande över promemorian ”Gäldenärens avtal i konkurs” (Ju2026/01693)

Svenska Föreningen för Immaterialrätt (SFIR), grundad 1908, är Sveriges största förening med inriktning på det immateriella rättskyddet. SFIR samlar omkring 700 medlemmar från industrin, myndigheter och domstolar, organisationer, advokat- och patentbyråer och andra delar av samhället.

Inledande kommentarer

SFIR har getts tillfälle att yttra sig över ovan rubricerade promemoria och konstaterar att dess bedömningar och förslag inte särskilt tar sikte på immaterialrättsliga avtal, men att de på olika sätt har betydelse också för avtal av detta slag. Föreningen har övervägt promemorians bedömningar och förslag med utgångspunkt i den betydelse de kan ha för immaterialrättsliga avtal och begränsar sitt yttrande till den inverkan föreslagna bestämmelser kan ha på avtal av detta slag.

Föreningen delar de bedömningar som gjorts i promemorian om att det finns ett behov av lagregler om vad som allmänt gäller för gäldenärens avtal i konkurs (avsnitt 4.1), att reglerna som utgångspunkt bör omfatta alla avtalstyper, utformas med utgångspunkt i vad som gäller vid företagsrekonstruktion och att de bör placeras i konkurslagen (avsnitt 4.2). Föreningen delar också bedömningen att regler om överlåtelse av gäldenärens avtal till en annan part bör bedömas vid genomförandet av det nya insolvensdirektivet (EU) 2026/799 (avsnitt 4.3).

SFIR ställer sig i princip bakom förslagen att gäldenärens motparter inte ska få häva avtal på grund av dröjsmål eller befarat dröjsmål på gäldenärens sida efter det att en ansökan om konkurs gjorts, om det återstår ömsesidiga prestationer samt bakom de undantag från hävningsförbudet som föreslås (avsnitt 5). Enligt föreningens mening kan det emellertid finnas skäl att även göra undantag från hävningsförbudet om gäldenären inte på något sätt tillrätt eller inrättat sig efter avtalet; föreningen återkommer till detta strax nedan samt i avsnitt 1.

Föreningen ställer sig i princip också bakom förslagen att konkursboet ska få inträda i gäldenärens avtal (avsnitt 6.1). En följd av att det enligt SFIR kan finnas skäl att göra

undantag från hävningsförbudet om gäldenären inte på något sätt vidtagit åtgärder eller i övrigt inrättat sig efter avtalet, är att konkursboet inte heller i dessa fall bör få inträda i sådana avtal i fall där gäldenärens motpart hävt avtalet. I övrigt ställer sig föreningen bakom förslagen och bedömningen i denna del (avsnitt 6.2 och 6.3).

SFIR har inget att erinra mot förslagen om att motparten ska ha rätt till säkerhet och rätt att häva avtalet i vissa fall (avsnitt 7.1), att motparten bör kunna föra tillbaka prestationer som konkursboet tagit emot (avsnitt 7.2) och att konkursboet ska kunna säga upp avtal och regleringen i anslutning härtill (avsnitt 7.4). Föreningen har inte heller något att erinra mot förslaget att regleringen om hävningsförbud ska vara tvingande (avsnitt 8.1) eller förslaget om undantag från regleringen (avsnitt 8.2). SFIR efterlyser emellertid utförligare resonemang beträffande vilka avtal som kan komma att omfattas av den föreslagna undantagsbestämmelsen i 3 kap. 21 § första stycket 1 konkurslagen (KL), vilket föreningen återkommer till nedan.

De immaterialrättsliga avtal som närmast är av betydelse i det här sammanhanget är för upphovsrätten bl.a. förlagsavtal och avtal om nyttjanderätt till alster av brukskonst samt för de industriella rättigheterna licensavtal av olika slag, i vilka det typiskt sett ”återstår ömsesidiga prestationer att fullgöra” så länge avtalen består. Av betydelse är även avtal som löper över flera år och där immateriella rättigheter uppkommer och överlåts vid olika tidpunkter. Det kan t.ex. röra sig om avtal om utveckling och överlåtelse av formgivning som skapas vid olika tidpunkter. Om inte annat anges används i det följande uttrycket upplåtelse av licens samt begreppen licensavtal, licensgivare och licenstagare, oavsett om det är fråga om upplåtelse av en industriell rättighet eller upplåtelse av en upphovsrätt enligt ett förlagsavtal eller annat avtal avseende upphovsrätt.

De föreslagna reglerna om hinder mot att säga upp avtal är enligt sin lydelse generellt tillämpliga, dvs de är tillämpliga både när gäldenären är licensgivare och när denne är licenstagare, dock att SFIR bedömer att reglerna i första hand har betydelse när gäldenären är licenstagare. Ett tungt vägande skäl för hävning av avtal kan vara att avtalsrelationen vilat på ett förtroende mellan upplåtaren och gäldenären, t.ex. om gäldenären är en fysisk person eller om en eller flera personer verksamma hos en juridisk person har haft framträdande och avgörande roller i det faktiska utförandet av gäldenärens åtaganden enligt avtalet. Ett annat skäl som gör att licensgivaren kan vilja häva ett avtal om licenstagaren försätts i konkurs är att licensgivaren vill ha betalt för sin upplåtelse (jfr promemorian s. 64). Ytterligare ett skäl kan vara att licensgivaren inte vill att den upplåtna rättigheten sätts i samband med obestånd.

1. *Närmare om hävningsförbudet och förslag till undantag från förbudet*

Många företag driver en verksamhet som helt eller delvis bygger på en upplåten nyttjanderätt till en immaterialrätt. Det kan t.ex. vara fråga om rätten att använda ett verk, en uppfinning eller ett kännetecken. En förutsättning för att verksamheten i ett företag som begärs i konkurs ska kunna ”rekonstrueras” inom ramen för en konkurs och leva vidare är i sådana fall att gäldenärens motpart i egenskap av licensgivare inte kan häva avtalet utan att boet kan inträda i detta.

I sammanhanget finns anledning att uppmärksamma utgångspunkten att överlåtelse av nyttjanderätt till immaterialrättigheter fordrar samtycke av licensgivaren. Uttryckliga sådana regler finns i alla de centrala immaterialrättsliga lagarna: se 28 § upphovsrättslagen (URL), 26 § mönsterskyddslagen (ML), 6 kap. 4 § varumärkeslagen (VmL) och 13 kap. 2 § patentlagen (PL). Uttryckliga regler finns också i 8 § lagen om kretsmönster och skydd för halvledarprodukter och i 7 kap. 1 § växtförädlarrättslagen.

Från dessa regler görs undantag för upplåtelser av upphovsrätt och mönsterrätt om licensen överlåts tillsammans med hela eller delar av licenstagarens verksamhet. På motsvarande sätt görs undantag från regeln beträffande kretsmönster och halvledare och för växtförädlarrätt. Något sådant undantag görs emellertid inte för upplåtelser av vare sig varumärke eller patent. Skälet härtill är att licensavtalet bland annat förutsätter ett förtroendeförhållande mellan parterna (se NOU 1963:4 s. 286 och jfr SOU 1958:10 s. 155 f.).

Licenstagarens konkursbo är bundet av överlåtelseförbudet på samma sätt som licenstagaren/gäldenären. Överlåtelseförbudet hindrar emellertid inte att konkursboet inträder i avtalet. Om konkursboet inträder i licensavtalet har boet massaansvar för förpliktelserna enligt avtalet. Vid överlåtelse kvarstår konkursboets ansvar om inte annat uttryckligen eller konkludent har avtalats. *In dubio* övergår ansvaret för förpliktelserna på förvärvaren vid tidpunkten för överlåtelsen. (Se härtill Möller, Insolvensrättsligt forum 1997 s. 21.)

Flera av de föreslagna reglerna är ägnade att på olika sätt skydda gäldenärens motpart. Förutom att motparten har visst skydd för massafordringar får motparten ett förstärkt skydd genom bland annat de föreslagna reglerna om rätt att kräva säkerhet för konkursboets fullgörelse och rätt att hålla inne en prestation tills säkerhet ställs (3 kap. 14 § KL) samt att inom skälig tid få besked om konkursboet vill inträda i avtalet (3 kap. 16 § KL) och, om boet inte vill inträda i avtalet eller inte lämnar besked i frågan, häva avtalet (3 kap. 15 § KL).

Enligt föreningens mening kan det emellertid finnas skäl att göra undantag från hävningsförbudet om gäldenären inte på något sätt tillrätt eller inrättat sig efter avtalet. Undantag är påkallat i första hand i fall där avtalet innebär en ensamrätt för gäldenären att nyttja en upplåten immaterialrätt. Det gäller både den ensamrätt som ett förlagsavtal vanligen ger förläggaren att utnyttja en upphovsrätt eller den ensamrätt som följer av ett licensavtal avseende formgivning av bruksföremål och den ensamrätt som en exklusiv licens ger licenstagaren att utnyttja en industriell rättighet. I det följande ges några exempel på situationer där det finns skäl att överväga undantag från upphävandeförbudet med avseende på upphovsrätt samt rätten till patent och varumärke.

I fråga om *upphovsrätt* bör hänsyn tas till bl a förlagsavtalets speciella karaktär av gemensamt projekt där upphovsmannen överlåter och förläggaren påtar sig hela förvaltningen av upphovsrätten. Förutom att avtalet ger förläggaren möjlighet att tillgodose sina egna intressen innebär avtalet att denne ska tillgodose

upphovsmannens intressen. (Se Jan Rosén, Upphovsrättens avtal, 2006, version 3, JUNO, s. 220 med hänvisning till NRt 1936 s. 909). Enligt föreningens mening vore det ägnat att skapa dåliga förutsättningar för utgivningen om ett konkursbo skulle ha en tvingande rätt att inträda i ett avtal av denna karaktär, i ett läge där förlaget inte gjort några investeringar med anledning av förlagsavtalet och inte heller vidtagit några andra åtgärder av betydelse såsom att framställa exemplar. Det gäller särskilt i fall där avtalet omfattar en rätt att utnyttja även framtida verk. Sådana överväganden kan även göra sig gällande i fråga om andra avtal än förlagsavtal såsom avtal avseende nyttjanderätt till alster av brukskonst.

Beträffade *patent* innebär en exklusiv licens att uppfinningens ställning på marknaden och patenthavarens utbyte av patentet blir helt beroende av licenstagarens kunnande, produktionskvalitet och -kapacitet m.m. Ofta bygger en exklusiv licens till ett patent på ett samarbete mellan patenthavaren och licenstagaren, t.ex. genom fortsatt utveckling av den aktuella tekniken eller genom att patenthavaren ska tillhandahålla licenstagaren viss utbildning eller bistå denne med know-how. Av bland annat dessa skäl är det viktigt för patenthavaren vem som i praktiken utnyttjar patentet under dess begränsade giltighetstid. (Jfr Bengt Domeij, Patentavtalsrätt, 2010 s. 143 f., 197 och 281). Att ett konkursbo skulle ha en rätt att inträda i ett avtal i ett läge där gäldenären inte har vidtagit några väsentliga åtgärder för att utnyttja uppfinningen är inte ägnat att skapa gynnsamma förutsättningar för användningen av uppfinningen (jfr 13 kap. 6 § andra stycket PL).

Vad gäller *varumärken* innebär en exklusiv licens, på liknande sätt som i fråga om patent, ställningen för de varor eller tjänster märket avser och varumärkeshavarens utbyte av upplåtelsen av rättigheten, helt beroende av licenstagarens kunnande och insatser. Särskilt stor är likheten i fall där varumärkeshavaren upplåter en tillverkningslicens som innebär att licenstagaren tillverkar och säljer varorna. Rätten att använda varumärken upplåts sällan fristående, utan vanligen som en del i en bredare kommersiell relation som kan omfatta andra immaterialrättsliga licenser och know-how. (Se Stojan Arnerstål, Varumärket som kontraktsföremål, Uppsala 2014 s. 47.) Exklusiva licenser till varumärken kan också bygga på ett särskilt förtroende eller särskilda kvalitetskrav eller verksamhetsspecifika förutsättningar. Inte heller vid upplåtelse av exklusiv licens till varumärke är det därför ägnat att skapa gynnsamma förutsättningar för utnyttjandet av kännetecknet att ge konkursboet rätt att inträda om gäldenären inte har gjort några investeringar eller vidtagit andra åtgärder av betydelse med anledning av avtalet.

Skäl för undantag kan givetvis finnas även i fråga om avtal om upplåtelse av mönster-/formskydd, som berörs nedan, och andra industriella rättigheter, som inte berörs särskilt av SFIR.

2. *Avtal vars fullgörande är beroende av gäldenärens person eller ställföreträdare*

Enligt den föreslagna bestämmelsen i 3 kap. 21 § första stycket 1 KL ska hävningsförbudet i 3 kap. 11 § KL inte gälla beträffande avtal vars fullgörande är beroende av gäldenärens person eller ställföreträdare. SFIR kan ansluta sig till bedömningen i promemorians avsnitt 8.2 att det saknas behov av att uttryckligen undanta förlagsavtal och licensavtal avseende immateriella rättigheter som en

särskild avtalskategori. Föreningen anser att specifika personers engagemang och betydelse för åtaganden enligt förlagsavtal och andra immaterialrättsliga avtal gör att avtalen inte sällan kan komma att omfattas av undantaget. SFIR önskar därför att man i det fortsatta lagstiftningsarbetet bidrar med tydliga exempel – vid sidan av arkitekter och konsulter – på personkategorier och avtal inom det immaterialrättsliga området som kan komma att omfattas av undantagsbestämmelsen. En författare kan vara lika beroende av sin specifika förläggare som förläggaren är av författaren. Och en beställare av t ex en formgivning kan på motsvarande sätt vara beroende av att en viss formgivare utför ett avtalat arbete.

3. *Immaterialrättsliga avtal och genomförandet av det nya insolvensdirektivet*

Avslutningsvis vill SFIR fästa uppmärksamhet på förhållanden av betydelse vid genomförandet av det nya insolvensdirektivet (EU) 2026/799 som beskrivs översiktligt i promemorian (s. 33 f). Förutom den särskilda regleringen som rör immaterialrättsliga licensavtal (art. 30.4), innehåller direktivet en reglering om återvinning och spårning av tillgångar (art. 19) och om att en förvärvare av en verksamhet skall överta vissa nödvändiga avtal (art. 21) som är av betydelse för immateriella rättigheter. I det kommande lagstiftningsärendet är det därför angeläget att de immateriella rättigheterna ägnas särskild uppmärksamhet. I det följande tar SFIR upp en aspekt av betydelse som hänger samman med spårning av tillgångar.

I praktiken är det inte ovanligt att gäldenärens immaterialrättsliga tillgångar förbises i samband med konkurs. Ett skäl härtill är att immateriella tillgångar inte alltid finns upptagna i gäldenärens räkenskaper. Enligt de så kallade K2-reglerna (Bokföringsnämndens Allmänna råd, Årsredovisning i mindre företag), som många mindre företag använder när årsredovisningen upprättas, får bland annat internt upparbetade immaterialrättigheter inte tas upp som anläggningstillgångar. Enligt reglerna får endast förvärvade immaterialrättsliga tillgångar tas upp som anläggningstillgångar. De immateriella anläggningstillgångarna behandlas på samma sätt som inventarier och avskrivs normalt på fem år, om det inte kan visas att den ekonomiska livslängden med stor säkerhet är längre.

Ett särskilt problem är att gäldenärens registrerade varumärken inte uppmärksammas i en konkurs. Varumärken registreras för en tid om tio år och kan därefter helt eller delvis förnyas för ett obegränsat antal tioårsperioder (34 och 35 §§ VmL). Om ett registrerat varumärke inte tas om hand i samband med konkursen står registreringen följaktligen kvar i varumärkesregistret under återstoden av registreringsperioden. Att varumärken förblir registrerade utan att användas strider mot ett grundläggande syfte med kännetecknensrätten. Det saknas också sakliga skäl för att i en sådan situation låta registreringen utgöra ett hinder för andra att registrera varumärken som är identiska med eller liknar varumärket och som avser varor eller tjänster av samma eller liknande slag (2 kap. 8 § VmL).

Är gäldenären en juridisk person, leder en konkurs ofta till att den juridiska personen upplöses. (Angående aktiebolag, se bland annat 10 kap. 1 § KL och 25 kap. 50 § aktiebolagslagen (ABL) samt 11 kap. 18 § KL och 25 kap. 51 § och 41 § ABL.) Det innebär att den reglering i VmL som innebär att det alltid ska vara möjligt att vända sig mot den i varumärkesregistret antecknade innehavaren (passiv saklegitimation), är satt ur spel, eftersom det i praktiken inte går att nå innehavaren för delgivning. I det

kommande lagstiftningsärendet finns det därför skäl att överväga vilka åtgärder som kan vidtas för att spåra upp gäldenärens immateriella rättigheter och tillse att dessa på lämpligt sätt tas om hand i konkursen.

4. Övrigt

SFIR har inte i detalj övervägt den språkliga avfattningen av de föreslagna bestämmelserna. Men föreningen kan inte underlåta att kommentera den föreslagna utformningen av 3 kap. 11 § första stycket KL. Inledningsvis anges det att en motpart inte får häva ett avtal med gäldenären på grund av ett dröjsmål eller ett befarat dröjsmål med betalning eller någon annan prestation, när en ansökan om konkurs har gjorts. Därefter anges att detta endast gäller om det återstår ömsesidiga prestationer att fullgöra och om inte något annat anges i kapitlet. Det framstår som en tydligare lagteknisk lösning att först slå fast vad som gäller – exempelvis att hävningsförbudet gäller avtal där det återstår ömsesidiga prestationer att fullgöra – och därefter nämna undantag från huvudregeln. I promemorians föreslagna avfattning framstår den inledande bestämmelsen som en generell huvudregel för alla avtal, trots att den i realiteten endast avser avtal där det återstår ömsesidiga förpliktelser.

Det här remissyttrandet har utformats av en arbetsgrupp inom SFIR:s styrelse och underställts föreningens styrelse för synpunkter. Yttrandet expedieras av föreningens sekreterare Alva Skott.

Stockholm den 30 oktober 2026

Alva Skott